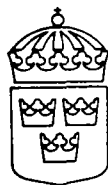

Utrikesutskottets betänkande

1987/88:12

om vissa Unesco-frågor

UU
1987/88:12

Motionerna

1986/87:U501 av Ingrid Sundberg (m), vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om Sveriges arbete i Unesco.

1986/87:U528 av Ann-Cathrine Haglund (m), vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att översättningen av Unescos konvention mot diskriminering inom undervisningen skall ses över i enlighet med vad i motionen anförts.

Unescos verksamhet

Bakgrund

Motion U501 tar sin utgångspunkt i den kritik av Unescos verksamhet som ledde till att USA och sedermera även Storbritannien och Singapore lämnade organisationen. Kritiken har framför allt avsett Unescos politisering, bristen på koncentration i valet av program, oklar budgetredovisning och administrativ ineffektivitet.

Motionären konstaterar att Sverige aktivt arbetat för att motverka organisationens politisering och anser att våra strävanden även fortsättningsvis bör ha denna inriktning. Det anförts vidare i motionen att Unescos arbete bör koncentreras till de ursprungliga områdena undervisning, vetenskap, kultur och information. Genom en sådan återgång till organisationens ursprungliga syfte finns större möjligheter att undvika kontroversiella utrikespolitiska ställningstaganden. Motionären fäster också uppmärksamheten vid oklarheten i arbetsfördelningen mellan Unescos generalkonferens, styrelse och generaldirektör och pekar i sammanhanget på att verksamheten vid huvudkontoret i Paris tar i anspråk närmare 75% av Unescos budget.

Unesco är ett av FN-systemets största fackorgan och har för närvarande 158 medlemsländer. Organisationens ordinarie budget uppgår för tvåårsperioden 1986-1987 till ungefär 2 miljarder kronor, vartill kommer ca 790 milj.kr. i frivilliga bidrag, huvudsakligen från UNDP, för biståndsinsatser i u-länderna. Unesco har omkring 2 250 personer anställda, varav en tredjedel i fältorganisationen. USA:s och Storbritanniens utträde innebar att den ordinarie budgeten minskade med 30%, vilket kompensats bl.a. genom nedskärningar av personal och verksamhet.

Sverige delar i många stycken den kritik som under senare år framförts mot Unesco. Tillsammans med övriga nordiska länder har Sverige föreslagit förändringar av verksamheten; framför allt en koncentration av arbetet till färre områden. Som exempel på sådana har angivits en ökad satsning på kultur och samhällsvetenskap, miljöfrågor och bistånd på kommunikationsområdet. På nordiskt initiativ har också antagits en strategi mot analfabetism. Vi har vidare verkat för en decentralisering av verksamheten och en delegering av beslutanderätten från generalkonferensen till styrelsen. De nordiska länderna har gemensamt drivit frågan om ett förbättrat system för evaluering av Unescos arbete.

Utskottet

Utskottet delar på det hela taget de synpunkter som framförs i motionen. De ligger i linje med de nordiska ländernas strävanden att få till stånd en effektivisering och koncentration av Unescos verksamhet. Enligt vad utskottet inhämtat har allt fler medlemsländer efter hand visat ökande gehör för de förslag de nordiska länderna framlagt. Det bör därför finnas utsikter till att under den kommande perioden nå viss framgång i arbetet på att anpassa Unesco till nya krav. Det av generalkonferensen nyligen beslutade bytet på generalsekreterarposten kan också sägas markera att Unesco nu går in i ett nytt skede av sin historia.

Sverige, som under perioden 1985-1989 har en post i Unescos styrelse, bör med kraft fortsätta att verka för en erforderlig effektivisering av Unesco. En fortlöpande utvärdering av programmen måste, som de nordiska länderna föreslagit, vara ett viktigt inslag i detta arbete.

Utskottet delar också åsikten att Unesco, liksom de övriga av FN:s fackorgan, bör ägna sig åt sitt eget sakområde och så långt det är möjligt undvika utrikespolitiska tvistefrågor, även om det, i fråga om en organisation med så omfattande verksamhet som Unesco, inte kan eller bör undvikas att också politiskt kontroversiella ämnen tas upp till behandling. Ett exempel härpå är det arbete för främjande av mänskliga rättigheter som utförs inom Unesco.

Det är enligt utskottets mening beklagligt att betydelsefulla medlemsländer står utanför organisationen. Ett av målen för det fortsatta arbetet bör vara att skapa ett sådant förtroende för Unesco att det åter blir en universell organisation.

Med det anförda torde motion U501 få anses besvarad.

Översättningen av Unesco-konventionen mot diskriminering inom undervisningen

I motion U528 anförts att översättningen till svenska av artikel 3 c i Unescos konvention mot diskriminering inom undervisningen är bristfällig och att denna översättning använts på ett sätt som undandragit elever i fristående skolor ekonomiskt stöd. Översättningen bör därför ses över. I motionstexten anförts vidare – dock utan något yrkande – att stater som anslutit sig till konventionen inte får diskriminera elever i fristående skolor när det gäller

beviljande av förmåner av typ fria läroböcker, skolmat, studiehjälp och stipendier.

UU 1987/88:12

Unesco-konventionen mot diskriminering inom undervisningen, som ingicks år 1960, syftar till att förhindra varje åtskillnad inom undervisningen på grundval av ras, kön, språk, religion, åsikter, nationellt eller socialt ursprung, ekonomiska villkor eller börd, om avsikten är att inskränka likställigheten inom undervisningen (artikel 1).

I detta syfte förbinder sig de fördragslutande staterna bl.a. att inte göra någon åtskillnad mellan medborgarna i vad avser skolavgifter eller stipendier och andra former av studiehjälp *till elever*, utom då åtskillnaden är motiverad av elevernas behov eller meriter (artikel 3 c). Inte heller får det göras någon åtskillnad i det offentliga stödet till läroanstalter, om denna åtskillnad enbart grundar sig på att eleverna tillhör viss grupp (artikel 3 d).

Konventionens huvudsyfte är med andra ord att uppnå en likvärdig standard i undervisningen för alla grupper av elever.

För att inom denna ram ändå ge utrymme för olika skolformer inom undervisningsväsendet uppräknas (i artikel 2) ett antal fall som inte skall betraktas som diskriminering, förutsatt att standardkraven upprätthålls, nämligen skilda skolor för pojkar och flickor, skilda skolor för olika språkliga och religiösa grupper samt bibehållande av privata läroanstalter, såvida ändamålet med dessa inte är att utesluta någon grupp.

Det heter vidare i konventionen att det är väsentligt att respektera föräldrars rätt att välja andra läroanstalter för sina barn än de offentliga (artikel 5).

Av de angivna artiklarna framgår att det inte är konventionens ändamål att reglera frågan om statligt stöd till fristående skolor i de länder som anslutit sig till konventionen, så länge det statliga stödet inte grundar sig på att eleverna tillhör viss grupp.

I översättningen till svenska av artikel 3 c saknas orden "till elever". Sveriges förpliktelser enligt konventionen bestäms dock av dess lydelse på de språk varpå den är upprättad, dvs. engelska, franska, ryska och spanska. Den svenska översättningen har således ingen rättslig innebörd.

Utskottet

Utrikesutskottet anser sig inte ha anledning gå in på vilka förpliktelser för svenskt skolväsende eller det statliga stödet till undervisning eller skolelever som Unesco-konventionen mot diskriminering inom undervisningen innebär. Någon sådan tolkning begärs ej heller i motion U528.

Som framgår av motionen finns dock, vilket utskottet kunnat konstatera, vissa brister i den svenska översättningen av konventionen. Det förhållandet att artikel 3 c är bristfälligt översatt till svenska har dock ingen rättslig innebörd, eftersom Sveriges förpliktelser i förhållande till konventionen regleras av texten i originalspråken.

Självfallet är det dock väsentligt att översättningen till svenska är korrekt och fullständig. Utskottet anser att rättelse bör ske i den svenska texten till Unesco-konventionen.

Med det anförda får motion U528 anses besvarad.

Utskottet hemställer

1. beträffande *inrikningen av Unescos verksamhet*
att riksdagen förklarar motion 1986/87:U501 besvarad med vad
utskottet anfört,
2. beträffande *översättning av konventionstext*
att riksdagen förklarar motion 1986/87:U528 besvarad med vad
utskottet anfört.

Stockholm den 19 november 1987

På utrikesutskottets vägnar

Gunnel Jonäng

Närvarande: Gunnel Jonäng (c), Sture Ericson (s), Margaretha af Ugglas (m), Axel Andersson (s), Maj-Lis Lööw (s), Anita Bråkenhielm (m), Bengt Silfverstrand (s), Karl-Erik Svartberg (s), Gunnar Hökmark (m), Nils T Svensson (s), Britta Hammarbacken (c), Maj Britt Theorin (s), Maria Leissner (fp), Oswald Söderqvist (vpk) och Jan-Erik Wikström (fp).